

ERICH PREISER
IN MEMORIAM
(1900 - 1967)

Ὑπὸ ERICH SCHNEIDER
(Μετάφρασις Α. Καλιτσουράκη)

Τὴν 16ην Αὐγούστου 1967 ὁ Erich Preiser μετὰ μακρὰν ἀσθένειαν, παρὰ ταῦτα ἀπροσδόκητα ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς του διὰ παντός. Ἡ Γερμανικὴ Ἐπιστήμη ὑπέστη βαρεῖαν ἀπώλειαν.

Ὁ Erich Preiser ἐξελέγη Ὑφηγητὴς τῶ 1930 εἰς Tübingen εἰς τὸν κλάδον τῆς Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς. Τὸ 1933 ἐπέξετάθη ἡ *venia legendi* καὶ εἰς τὸν κλάδον τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας. Τὰ δύο ταῦτα γεγονότα εἶναι χαρακτηριστικὰ διὰ τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ κλίσεις καὶ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξίν του. Ἀνήκει εἰς τοὺς ὀλίγους θεωρητικούς Οἰκονομολόγους, οἱ ὅποιοι περὶ τὸ 1930 ἀνεγνώρισαν, ὅτι πᾶσα ὀλοκληρωτικὴ οἰκονομικὴ ἔρευνα ἔχει ἀνάγκην μιᾶς θεμελιώδους γνώσεως ἐπὶ μέρους οἰκονομικῶν συμβαμάτων καὶ ἡ καθ' ἕκαστον θεωρητικὴ ἔρευνα ἔχει νὰ ὤφελθῃ μόνον, ἀπὸ μίαν διαρκῆ συναντίληψιν τῶν ὀλοκληρωτικῶν οἰκονομικῶν συναρτήσεων. Καὶ τὰ *Grundzüge τῆς Konjunkturtheorie* (1933) αὐτοῦ καὶ ἡ δευτέρα μεγαλυτέρα του ἐργασία *Gestalt und Gestaltung der Wirtschaft. Eine Einführung in die Wirtschaftswissenschaften* (1934), ἀφήνουν νὰ διαγνωσθῇ μετὰ ποίας δεξιότητος καὶ πόσης γονιμότητος ἐγνώριζε νὰ συνδέῃ, τὴν καθ' ἕκαστον καὶ τὰς συνολικὰς οἰκονομικὰς ἀπόψεις. Καὶ αἱ δύο αὗται ἐργασίαι δεικνύουν ἤδη μετὰ πάσης σαφηνείας τὴν Διαύγειαν καὶ Ἀκρίβειαν, αἱ ὅποια διακρίνουν ὅλας τὰς ἐργασίας του. Ἡ καθ' ἕκαστον ἐπιστημονικὴ οἰκονομικὴ θεμελίωσις, ὀλοκληρωτικοοικονομικῶν Ἀναλύσεων, τὸν ἐνδιέφερον καθ' ἑαυτὴν τὴν Ζωὴν του. Μαρτύρια τούτου εἶναι, αἱ ὠραῖαι του ἐργασίαι περὶ τῶν προβλημάτων ἐπενδύσεων καὶ ἡ συμβολή του εἰς τὸν τιμητικὸν τόμον τοῦ Rieger : *Der Kapitalbegriff und die neuere Theorie* (1953). Ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι ἓνα Ἀριστούργημα (*Kabinetstück*) καὶ θησαυρὸς τῆς Φιλολογίας μας καὶ θὰ ἀναγινώσκειται ἀκόμη ἀπὸ γενεὰς σπουδαστῶν. Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι χαμμιά σύμπτωσις ὅτι οὗτος ἀφιέρωσε τὴν μελέτην του ταύτην εἰς τὸν Τιβιγγικὸν διδάσκαλόν του Rieger, τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου, τὸ κριτικὸν καὶ κρυ-

σταλκίης δικυγείας Πνεῦμα, βαθύτατα ἐπηρέασε καὶ ὑπετύπωσε τὸν νεαρὸν Preiser καὶ ἄλλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Rieger.

Καὶ αἱ κατοπιναὶ μελέται : *Sparen und Investieren* (1944), *Geldschöpfung oder Sparen?* (1950), *Multiplikatorprozess und dynamischer Unternehmensgewinn* (1955), *Investition und Zins* (1958–60), τὰς ὁποίας μᾶς κατέστησεν εὐχερῶς προσιτὰς διὰ τῆς ἀναδημοσιεύσεώς των εἰς τὴν Συλλογὴν *Bildung und Verteilung des Volkseinkommens* (1η ἐκδοσις 1957), δεικνύουσαν τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ, τὰ ὅποια καὶ αἱ ἐργασίαι τῆς νεανικῆς ἡλικίας του : Σαφήνειαν, Ἀκριβείαν, γόνιμον κριτικὴν καὶ θετικὰς, πλουσίας εἰς ἀπόψεις μελλοντικὰς ἐξελιζέεις. Ἀνήκει ὁ Preiser εἰς τοὺς ὀλίγους ἐκείνους τῆς Γερμανίας, οἱ ὅποιοι ὡς ὁ Föhl, Gestrich, Lautenbach καὶ ἄλλοι, ὄχι μόνον ἐνωρὶς ἀφωμοίωσαν τὸ ἔργον τοῦ Keynes, ἀλλὰ καὶ ἠδυνήθησαν νὰ τὸ ἀξιολογήσουν εἰς τὰ νεώτερα ἀποτελέσματά του, συνέβαλον εἰς τὴν διασαφήνισίν του οὐσιωδῶς καὶ προσέθεσαν καὶ τι Νέον. Παραδείγματα εἶναι ἴλαί αἱ προαναφερθεῖσαι ἐργασίαι ἀπὸ τοῦ 1944.

Τὸ δεύτερον μεγάλο ἐνδιαφέρον τοῦ Preiser ἐστρέφετο εἰς τὰ Προβλήματα τῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος. Ἐνταῦθα ἐπηρέασεν αὐτὸν κατὰ τὸς σπουδὰς του εἰς Φραγκφούρτην ὁ Franz Oppenheimer, ἐξ ἴσου ἀποτελεσματικῶς, ὅπως ὁ Rieger εἰς Tübingen. Ὅσας ἐργασίας μᾶς ἐδώρησε εἰς τὸν κύκλον τῶν ζητημάτων τούτων ὁ Rieger, ἀνήκουν εἰς τὰ ἄριστα ἐξ ὧν ἔχουν γραφῆ εἰς τὸ πεδίον τοῦτο. Τὸ ἄρθρον του περὶ τῆς θεωρίας τῆς Διανομῆς εἰς τὸ *Handwörterbuch der Sozialwissenschaften* μᾶς δίδει μίαν ἐπισκόπησιν τῶν ἀποφασιστικῶν ἰδεῶν του εἰς τὸν κύκλον τοῦτον τῶν προβλημάτων, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς δύναιται νὰ παρίδη, ὁ ὅποιος θέλει νὰ προχωρήσῃ πρὸς νέας ἀπόψεις.

Δὲν εὐνόησεν ἡ Μοῖρα τὸν Erich Preiser, νὰ μᾶς παρουσιάσῃ εἰς εὐρύτερα πλαίσια, μίαν σύνοψιν τῶν ἰδεῶν του περὶ τὰ ζητήματα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἀλλὰ αἱ ὀλίγαι ἐργασίαι καὶ ὀμιλίαι, αἱ ὁποῖαι ἄπτονται τοῦ θέματος τούτου, μᾶς ἀφήνουν νὰ ἐννοήσωμεν — μετὰ λύπης — ὅτι καὶ ἐνταῦθα οὗτος εἶχε νὰ μᾶς ὁμιλήσῃ οὐσιωδῶς. Πάντα ταῦτα ὁμως ἀφοροῦν εἰς μίαν μόνον πλευρὰν τῆς ὑποστάσεώς του : Τὴν δραστηριότητά του ὡς ἐρευνητοῦ. Ἐξ ἴσου ὁμως σπουδαῖος τοῦλάχιστον εἶναι ὁ Preiser καὶ ὡς ἀκαδημαϊκὸς διδάσκαλος. Ἦτο ἓνας θείας χάριτος παιδαγωγός, ὁ ὅποιος ἐδίδασκε μὲ πάθος. Ὀλίγοι μόνον ὑπάρχουν, οἱ ὅποιοι συγκεντρῶνουν τὴν γόνιμον ἔρευναν καὶ τὸ δῶρον τοῦ διδασκάλου εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ὁ Preiser ἀνήκει μετὰξὺ αὐτῶν. Οὗτος ἐλάμβανε πολὺ σοβαρὰ ὑπ' ὄψιν του τὴν Διδασκαλίαν, τὴν ἀναγνώρισιν, τὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον τῶν σπουδαστῶν του, ἐκείνου τὸ ὑποῦν οὗτος διεπίστωνε ὡς ἀληθές· καὶ δὲν εἶναι σύμπτωσις ὅτι τὰ μαθήματά του ἐπέδρων ἐπὶ τῶν νέων, τῶν ἐρευνητικῶν ἀνθρώπων ὡς μαγνήτης. Ἐρευνα καὶ Διδασκαλία ἦσαν οἱ χῶροι τῆς ζωῆς του, οἱ ὅποιοι τὸν ἐπλήρω-

νον πλήρως και τὸν ἱκανοποιούν. Ὁ κόσμος τῆς ἀπασχολήσεως και τῆς ἐμπο-
ρικοποιήσεως τῆς Ἐπιστήμης, ὁ ὁποῖος ἀπορροφᾷ σήμερον τόσας δυνάμεις
τῆς ἀκαδημαϊκῆς περιοχῆς και τὰς ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸ κύριον μέλημά των, ἦτο
ζένος πρὸς αὐτὸν — ὅπως και πρὸς πάντας πρὸς τοὺς ὁποῖους τὸ Γερμανικὸν
Πανεπιστήμιον ὑφείλει τὴν ἐπικράτησίν του εἰς τὸν κόσμον. Ἐγνώριζεν οὗτος
ὅτι δὲν δύνανται κανεὶς νὰ ὑπηρετῇ δύο κυρίους και ὅτι ἡ Ἐπιστήμη και ἡ
Ἔρευνα ἀπαιτοῦν τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς αὐτὰς ὁλοκλήρου τῆς ζωῆς μας. Ἀνε-
ζήτει τὴν Γνώσιν διὰ τὴν Γνώσιν. Ἐνδιεφέρετο διὰ τοῦτο, νὰ παρακολουθῆσθαι
κάθε ἔννοιαν, μέχρι τῆς τελευταίας τῆς κρύπτῃς τῆς (Schlupfwinkel) (Licht-
enberg) και νὰ διεγείρῃ εἰς τοὺς σπουδαστάς του τὴν ἱκανότητα πρὸς σαφῆ
και λογικὴν σκέψιν. Εἰς τὴν προσπάθειάν του ταύτην θὰ μείνῃ πάντοτε μονα-
δικὸν πρότυπον.

Ὅστις ἐπὶ πλέον τούτων ἐγνώριζε τὸν ἄνθρωπον Erich Preiser, τὴν
μετριόφρονα ὑπόστασιν μὲ τοὺς εὐφυεῖς λάμποντας ὀφθαλμούς, δὲν θὰ λυ-
πηθῆ διὰ μόνην τὴν ἀπώλειαν, τὴν ὁποῖαν ὑπέστησαν ἡ Ἐπιστήμη¹ και τὸ Πα-
νεπιστήμιον, ἀλλὰ θὰ λυπηθῆ και διὰ τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποῖου ἡ πολὺ πρό-
ωρος θάνατος, ἀφήκεν ἕνα δυσκόλως καλυπτόμενον κενόν, εἰς τὸν κύκλον ἐκεῖ-
νον τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι συνεδέοντο μετ' αὐτοῦ πνευματικῶς και φιλικῶς.

Βλ. και τὴν Βιβλιοκρισίαν : Erich Preiser, Bildung und Verteilung des Volks-
einkommens. Gesammelte Aufsätze zur Wirtschaftstheorie und Wirtschaftspoli-
tik 2., durchges. u. erw. Auflage Göttingen 1961. Vandenhoeck und Ruprecht.
433 S. ἀπὸ τὸν Roger Dehem. Weltwirtschaftliches Archiv Bd 93 (1961) S. 58*.
Ὁ κριτὴς διαπιστώνει ὅτι τὸ ἄνω ἔργον δὲν ἀρκεῖ ὅτι καταλαμβάνει ἐξέχουσιν θέσιν
εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Γερμανικῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι ἔργον
βασικόν, διαυγές, και ἀπασχολεῖται μόνον μὲ σπουδαῖα ζητήματα. Ὁ συγγραφεὺς παρέ-
σχεν εἰς τοὺς σπουδαστάς ἀξιόλογον ὑπηρεσίαν και προπαρεσκεύασε τὴν ὁδὸν διὰ νέας
προόδους τῆς θεωρίας.

Βλ. περαιτέρω : Mitteilungen der List-Gesellschaft (6/1968 Nr 10) : Ideologie
und Wirklichkeit der Verteilungspolitik in der "Sozialen Marktwirtschaft,..